

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

16 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 16 października 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 8 listopada 2021 r., I ACa 641/21,

w sprawie z powództwa U.P. i M.P.

przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.

o zapłatę i ustalenie,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanej na rzecz
powodów tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego
5 400 (pięć tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości odsetek
ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego
za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia wyroku pozwanej
do dnia zapłaty.**

Grzegorz Misiurek

Marta Romańska

Dariusz Zawistowski

(M.M.)

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z 17 czerwca 2021 r.: ustalił, że umowa o kredyt hipoteczny nr [...] zawarta 5 września 2008 r. przez powodów U. P. i A. P. z pozwaną Bankiem spółką akcyjną w W. jest nieważna (pkt I); zasądził od pozwanej na rzecz powodów 117 752,21 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 16 grudnia 2020 r. do dnia zapłaty (pkt II) oraz 12 717,95 CHF z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 16 grudnia 2008 r. do dnia zapłaty (pkt III) i orzekł o kosztach procesu.

Sąd Apelacyjny w Warszawie, po rozpoznaniu apelacji pozwanej, wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną zmienił wyrok Sądu Okręgowego w punktach II i III w ten sposób, że oddalił powództwo w zakresie żądania odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonych kwot za okres od 14 sierpnia 2021 r. do dnia zapłaty (pkt I tiret pierwsze i tiret drugie); orzekł, że zapłata kwot zasądzonych od pozwanej na rzecz powodów nastąpi za jednoczesnym zaoferowaniem przez powodów zwrotu na rzecz pozwanej kwoty 240 237,00 zł (pkt II); oddalił apelację w pozostałej części (pkt III) i rozstrzygnął o kosztach procesu za instancje odwoławczą (pnk IV).

W sprawie ustalono, że 5 września 2008 r. powodowie, będący konsumentami, zawarli z pozwaną umowę kredytu hipotecznego nr [...] w kwocie 240 237,00 zł, indeksowanego do CHF, przeznaczonego na zakup mieszkania na rynku wtórnym, podlegającego spłacie w 300 miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych. Kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji, została wyliczona według kursu kupna z tabeli kursowej banku obowiązującego w dniu uruchomienia kredytu lub jego transzy. Oprocentowanie kredytu – według stawki LIBOR obowiązującej w dniu wydania decyzji kredytowej – wynosiło 4,09% w skali roku i podlegało zmianie. Raty kapitałowo-odsetkowe miały być spłacane w złotych polskich po przeliczeniu ich według kursy sprzedaży CHF z tabeli kursowej banku, ustalonej w dniu dokonywania płatności. Bank na wniosek kredytobiorców mógł wyrazić zgodę na zmianę waluty kredytu według własnej tabeli kursów walut obcych.

W dniu 21 listopada 2014 r. strony zawarły aneks do umowy kredytu, zgodnie z którym powodowie mieli spłacać kredyt walucie obcej. Do 19 kwietnia 2017 r. powodowie tytułem spłaty kredytu uiszcili 117 752,21 zł oraz 12 717,95 CHF.

Sąd Okręgowy przyjął, że strony łączyła umowa kredytu w rozumieniu art. 69 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997r. Prawo bankowe (dalej: „Pr..bank). Powodowie złożyli oświadczenie o świadomości ryzyka związanego z kredytem waloryzowanym kursem waluty obcej, ale nie uzyskali w tym zakresie rzetelnych wyjaśnień oraz pouczeń ze strony banku. Zastosowanie w umowie kredytu mechanizmu indeksacji walutowej było dopuszczalne. Mechanizm ten musiał jednak być ukształtowany w sposób wyłączający możliwość arbitralnego ustalania przez bank kursów walut. W umowie zawartej przez strony reguła ta nie została zachowana. Wysokość świadczenia głównego powodów została określona w sposób niejednoznaczny za pomocą klauzuli waloryzacyjnej pozwalającej bankowi na dowolne ustalanie kursów kupna i sprzedaży CHF. Powodowie nie mieli na to żadnego wpływu i nie mogli przewidzieć, w jaki sposób będą one kształtowane w czasie realizacji umowy. Przyjęte w umowie postanowienia regulujące działanie klauzuli indeksacyjnej nie zostało uzgodnione z powodami indywidualnie. Sąd Okręgowy podkreślił, że oceny ważności umowy, w tym abuzywności jej postanowień, dokonuje się na dzień jej zawarcia. Bez znaczenia więc pozostaje sposób jej faktycznego wykonywania.

Postanowienia zawarte w § 2 ust. 2 oraz § 7 ust. 1 oraz ust. 3 i 4 umowy kredytu miały charakter abuzywny. Kształtowały obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszały ich interesy. Powodowie otrzymali do dyspozycji kwotę, której wysokość – podobnie, jak wysokość spłacanych rat kapitałowo-odsetkowych - była zależna od arbitralnej decyzji banku.

Sąd Okręgowy uznał że nie ma możliwości zastąpienia wskazanych niedozwolonych postanowień umownych innymi, przewidzianymi w przepisach dyspozytywnych, a po ich wyeliminowaniu z umowy nie jest możliwe jej utrzymanie. Umowa zawarta przez strony jest zatem w całości nieważna a świadczenia spełnione na jej podstawie są świadczeniami nienależnymi podlegającymi zwrotowi. Żądania powodów zasądzenia na ich rzecz kwot uiszczonych tytułem wykonania tej umowy

należało uznać za usprawiedliwione. Powodom należą się odsetki za opóźnienie w spełnieniu należnych im świadczeń od dnia następnego po doręczeniu pozwanej wezwania do zapłaty, tj. od 16 grudnia 2020 r.

Sąd Okręgowy uznał za zasadne również żądanie powodów ustalenia nieważności umowy kredytu na podstawie art. 189 k.p.c., podkreślając, że dopiero to rozstrzygnięcie przesądza, że nie muszą oni uiszczać na rzecz pozwanej rat kredytu i mogą – tak, jak bank – żądać zwrotu tego, co świadczyli.

Sąd Apelacyjny zaaprobował ustalenia faktyczne przyjęte za podstawę wyroku Sądu Okręgowego oraz ich ocenę prawną. Podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, że nieuczciwy charakter umowy przejawiał się w postanowieniach przewidujących przeliczenie oddawanej do dyspozycji pozwanej kwoty kredytu na CHF według kursu kupna z dnia sporządzenia umowy, a następnie przeliczenie tak ustalonej wartości – w celu ustalenia salda kredytu - na PLN według kursu sprzedaży. Podkreślił, że postanowienia te odnosiły się do głównego przedmiotu umowy i -wobec ich niejednoznaczności – podlegały ocenie pod kątem przesłanek przewidzianych w art. 385¹ k.c.

Sąd Apelacyjny wskazał na doniosłe znaczenie właściwego wykonania przez bank obowiązku informacyjnego wobec kredytobiorców będących konsumentami. Zwrócił uwagę, że wprowadzenie do umowy kredytu zawieranej na wiele lat, mającej daleko idące konsekwencje dla egzystencji konsumenta, mechanizmu działania kursowego wymaga szczególnej staranności banku w zakresie wyraźnego wskazania zagrożeń wiążących się z oferowanym kredytem, tak aby konsument miał pełne rozeznanie konsekwencji ekonomicznych zawieranej umowy. W związku z tym obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego powinien zostać wykonany w sposób jednoznacznie i zrozumiale unaoczniający konsumentowi, który z reguły posiada ograniczoną znajomość rynku finansowego, że zaciągnięcie tego rodzaju kredytu jest bardzo ryzykowne, a efektem może być obowiązek zwrotu kwoty wielokrotnie wyższej od pożyczonej, mimo dokonywanych regularnych spłat. Pozwana nie wypełniła należycie tak rozumianego przedkontraktowego obowiązku informacyjnego. Zakres informacji przekazanych powodom i nie obrazował skali

możliwego wzrostu zadłużenia kredytowego, a tym samym nie uświadamiał im granic potencjalnego wzrostu zadłużenia.

Zgodnie z art. 385¹ §1 k.c., konsekwencją uznania za abuzywne zawartych w umowie i niezgodnionych indywidualnie klauzul indeksacyjnych jest stan niezwiązania stron umowy zakwestionowanymi postanowieniami. Sąd Okręgowy trafnie przyjął, że nie był władny uzupełniać luk powstałych po wyeliminowaniu tych klauzul. Podstawy do tego nie stanowi też art. 358 § 2 k.c., który nie obowiązywał w chwili zawierania umowy przez strony. Wbrew odmiennemu zapatrywaniu apelującej, Sąd Okręgowy stwierdził abuzywność postanowień wskazanych konkretnie postanowień umowy po przeprowadzeniu ich indywidualnej, szczegółowej oceny i – rozważając skutki braku związania powodów tymi postanowieniami – prawidłowo uznał, że umowa ta nie może być utrzymana.

Sąd Apelacyjny uznał za usprawiedliwiony – w świetle art. 496 w związku z art. 497 k.c. - podniesiony przez skarżącą zarzut zatrzymania, uznając, zawarta przez strony umowa miała charakter wzajemny w rozumieniu art. 487 § 2 k.c. a instrument ten zabezpiecza roszczenia restytucyjne banku. Zwrócił przy tym uwagę, że z prawa zatrzymania można skorzystać nie wcześniej niż w sytuacji, w której druga strona wezwie do zwrotu spełnionego świadczenia. W konkretny stan faktycznym warunek ten został spełniony. Pozwana skonkretyzowała też wierzytelność przysługującą jej wobec powodów, określając ją na kwotę 240 237,00 zł, która nie była kwestionowana. Skuteczne skorzystanie z prawa zatrzymania wyłącza opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego. Należało więc skorygować rozstrzygnięcie o odsetkach z tego tytułu i oddalić żądanie ich zapłaty za okres od 14 sierpnia 2021 r., tj. od daty doręczenia powodom oświadczenia pozwanej o skorzystaniu z prawa zatrzymania.

Pozwana w skardze kasacyjnej, skierowanej przeciwko rozstrzygnięciom zawartym w punktach II, III i IV wyroku Sądu Apelacyjnego, opartej na podstawie określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., wniosła o uchylenie tego orzeczenia w zaskarżonej części oraz uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w całości i oddalenie powództwa, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi w powyższym zakresie do ponownego

rozpoznania. Zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu naruszenie: art. 385¹ § 1 k.c.; art. 358 § 2 k.c. w związku z art. 3 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”); art 56 k.c. w związku z art. 111 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe i art. 65 § 2 k.c.; art. 4 w związku z art. 1 ust. 1 lit. a i b) ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe (dalej: „ustawa *antyspreadowa*”) w związku z art. 316 § 1 k.p.c. – przez ich niewłaściwe zastosowanie.

Powodowie w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniesli o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty podniesione w skardze kasacyjnej zmierzały do podważenia oceny zakwestionowanych przez Sąd Apelacyjny postanowień umownych jako niedozwolonych oraz wyprowadzonego z tego stwierdzenia wniosku wskazującego na nieważność umowy kredytu zawartej przez strony. Zarzuty te nie mogły odnieść zamierzonego skutku.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało już wyjaśniane, że klauzule kształtujące mechanizm indeksacji, zastrzeżone w umowie kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej (denominowanego w walucie obcej), określają główne świadczenie kredytobiorcy (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20). Pogląd ten uwzględnia stanowisko TSUE, w orzecznictwie którego podkreśla się, że za postanowienia umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” w rozumieniu art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13 należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę (zob. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 49-50; z 26 lutego 2015 r., C-143/13, Matei, pkt 54; z 23 kwietnia 2015 r., C-96/14, Van Hove, pkt 33; z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriciuc i in., pkt 35). Za takie uznawane są klauzule indeksacyjne (waloryzacyjne), jak i postanowienia odnoszące się do ustalonego w walucie obcej mechanizmu waloryzacji świadczeń (określane niekiedy jako „klauzule ryzyka walutowego”), które wiążą się z obciążeniem kredytobiorcy – konsumenta ryzykiem zmiany kursu waluty

i związanym z tym ryzykiem zwiększenia kosztu kredytu (zob. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r., C-186/16, Andriuc i in., pkt 37; z 20 września 2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 68; z 14 marca 2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 48; z 3 października 2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 44). Klauzule waloryzacyjne, które nie zostały wyrażone w umowie kredytu w sposób jasny i precyzyjny, podlegają badaniu pod kątem spełnienia przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c. Wymaganie wyrażenia warunku umownego prostym i zrozumiałym językiem nakazuje, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu, do którego odnosi się ów warunek, a także, w zależności od przypadku, związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne.

Sąd Najwyższy wskazał również, że postanowienia umowy określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych. (zob. m.in. wyrok z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134). Takie klauzule mają charakter abuzywny, bowiem kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym przypadku na uzależnieniu wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku; obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Skonstruowane w ten sposób, w ślad za wzorcem stosowanym przez bank, uregulowanie umowne są niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. przez wprowadzenia możliwych

maksymalnych odchyleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów.

Sąd Apelacyjny, oceniając charakter postanowień umowy zawartej przez strony pod kątem ich abuzywności, miał na uwadze wskazane wyżej przesłanki, istotne z punktu widzenia tej oceny. Dostrzegł bowiem, że treść klauzul dotyczących waloryzacji kredytu kursem CHF, w tym postanowień określających przeliczanie kursów walut zgodnie z tabelą kursów pozwanej, nie były przedmiotem negocjacji i uzgodnień między stronami. Pracownicy pozwanej nie wyjaśnili powodom, będącym konsumentami, w sposób rzetelny mechanizmu waloryzacji. Nie przedstawili im jasno, w jaki sposób wzrost kursu CHF w stosunku do kursu PLN może wpłynąć na wysokość kapitału kredytu i rat jego spłaty oraz jak mogliby on zabezpieczyć się przez negatywnymi skutkami takiej zmiany. Pozwana posłużyła się gotowym wzorcem umownym. Powodowie zaś złożyli oświadczenia o świadomości ryzyka walutowego, gdyż było to warunkiem zawarcia umowy. Tymczasem klauzule indeksacyjne nie zostały sformułowane w sposób prosty i zrozumiały, umożliwiające im oszacowanie wynikających z nich konsekwencji ekonomicznych, w szczególności całkowitego kosztu kredytu. Tym samym kształtowały prawa i obowiązki powodów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interes, gdyż pozostawiały pozwanej pełną swobodę w ustalaniu kursy waluty, wpływającego w sposób istotny na całkowity koszt kredytu.

Należy podkreślić, że udzielenie konsumentowi ochrony przed klauzulami abuzywnymi nie jest uwarunkowane stanem jego wiedzy, wykształcenia ani dbałości o swoje sprawy. Przesłankami stwierdzenia abuzywności klauzuli umownej są bowiem brak indywidualnego uzgodnienia postanowienia umownego, sprzeczność z dobrymi obyczajami oraz rażące naruszenie interesów konsumenta (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 29 września 2013 r., I CSK 171/23 i I CSK 6972/22 – nie publ.). Zarzuty skarżącej naruszenia art. 385¹ § 1 k.c. oraz art. 56 k.c. w związku z art. 111 ust. 1 pkt 4 Pr. bank. i art. 65 § 2 k.c., oparte na odmiennych – wadliwych założeniach - należało uznać za chybione.

Niedozwolone postanowienie umowne jest od początku, z mocy samego prawa, dotknięte bezskutecznością na korzyść konsumenta, który może udzielić

następczo świadomej i wolnej zgody na to postanowienie, przywracając mu skuteczność z mocą wsteczną. W sprawie niniejszej powodowie zgody takiej nie wyrazili; przeciwnie, sprzeciwili się przyjęciu takiego rozwiązania.

W orzecznictwie przyjmuje się, że wyeliminowanie niedozwolonych klauzul kształtujących mechanizm indeksacji i uznanie za wiążące pozostałych postanowień umowy prowadziłyby do przekształcenia kredytu złotowego indeksowanego do waluty obcej w zwykły kredyt złotowy, jednak oprocentowany według stawki powiązanej ze stawką LIBOR, a więc tak daleko idącej zmiany umowy kredytu, że stałaby się ona umową o odmiennej istocie i charakterze. Podkreśla się przy tym, że w rozważanym przypadku zastosowanie w umowie kredytu złotowego oprocentowania według stawki LIBOR byłoby sprzeczne z naturą stosunku prawnego zawiązanego przez strony. Skoro zaś po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzuli utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, to nie można uznać, że strony pozostają związane umową w pozostałej części. W takiej sytuacji zachodzi podstawa do stwierdzenia nieważności umowy kredytu (zob. m.in. uchwały z 16 lutego 2012 r., III CZP 11/20, OSNC 2021, nr 6, poz. 40 oraz z 7 maja 2021 r. – zasada prawna - III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9 poz. 56; wyroki: z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134; z 13 kwietnia 2022 r., II CSKP 15/22 i z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22).

Skarżąca, kwestionując prawidłowość zastosowanej przez Sąd Apelacyjny sankcji wobec stwierdzenia abuzywności mechanizmu indeksacyjnego przyjętego w zawartej przez strony umowie, wskazała na bezzasadne pominięcie możliwość jej utrzymania przez zastosowanie do przeliczeń kursowych średniego kursu walut NBP. W braku wypełnienia we wskazany sposób luki powstałej wskutek usunięcia postanowień abuzywnych upatrywała naruszenia art. 358 § 2 w związku art. 3 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13. Zarzuty te nie mogły być uznane za usprawiedliwione, gdyż art. 358 § 2 k.c. nie stwarza możliwości usunięcia luki w umowie kredytu.

W orzecznictwa TSUE stanowczo podkreśla się, że sądy krajowe są uprawnione do eliminowania z umowy niedozwolonych postanowień umownych, jednak bez możliwości dokonywania ich redukcji utrzymującej lub zastąpienia innymi

postanowieniami (zob. wyroki: z 14 czerwca 2012 r., C-618/10; z 6 marca 2019 r., C-70 i C-197/17 oraz z 30 maja 2013 r., C-488/11). Zagwarantowana konsumentom przez przepisy dyrektywy nr 93/13 ochrona ukierunkowana jest na osiągnięcie skutku prewencyjnego, o czym stanowi art. 7 tej regulacji; ma on zniechęcać przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach nieuczciwych postanowień umownych. W wyroku z 6 marca 2019 r. (C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA i Bankia SA, pkt 54) TSUE wykluczył, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. Wbrew zatem twierdzeniom skarżącej, nie byłoby uprawnione zastąpienie przez sądy orzekające postanowień niedozwolonych innymi, polegającymi np. na odwołaniu się do kursu walut stosowanego przez Narodowy Bank Polski. Rozwiązanie takie stałoby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13.

Nie można również – wbrew oczekiwaniom skarżącej - dokonać wykładni umowy stron na podstawie art. 65 § 2 k.c., już po usunięciu z niej postanowień abuzywnych, w celu ustalenia zgodnego celu i zamiaru stron co do sposobu ustalenia kursu CHF. Zabieg ten prowadziłby do zmiany treści klauzuli indeksacyjnej, a w konsekwencji do zmiany jej rozumienia przez wprowadzenie odesłania do wartości rynkowej CHF. Nie można jednak - w celu utrzymaniu umowy w mocy - odwoływać się do hipotetycznej woli stron, gdyż pociągałoby to za sobą ryzyko dalszego pogorszenia sytuacji strony dotkniętej nadużyciem, co mogłoby nastąpić w przypadku, gdyby strona, która narzuciła niedozwolone postanowienie umowne, wywodziła, że nie zawarłaby umowy z jego pominięciem.

Zamierzonego skutku nie mógł wreszcie wyrzucić zarzut naruszenia art. 4 w związku z art. 1 ust. 1 lit. a i b) ustawy *antyspreadowej* w związku art. 316 § 1 k.p.c., mający polegać na wadliwym rozstrzygnięciu o skutkach abuzywności postanowień umownych wyłącznie na podstawie przepisów obowiązujących w dniu zawarcia umowy, a nie w chwili zamknięcia rozprawy.

Oceny, czy określone postanowienie umowne jest niedozwolone dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2).

Wykładnia językowa art. 385¹ § 1 zdanie pierwsze k.c. nie stwarza podstaw do przyjęcia, że w ramach oceny abuzywności postanowienia istotny jest sposób jego stosowania przez przedsiębiorcę. Decydujące znaczenie ma nie to, w jaki sposób przedsiębiorca stosuje postanowienie i dla kogo jest to korzystne, lecz to, w jaki sposób postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta. Z przepisu wynika, że przedmiotem oceny jest samo postanowienie, a więc wyrażona w określonej formie treść normatywna określająca prawa lub obowiązki stron (zob. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, OSNC 2016, nr 4, poz. 40), a jej punktem odniesienia – sposób oddziaływania postanowienia na prawa i obowiązki konsumenta. To, w jaki sposób postanowienie jest stosowane, jest kwestią odrębną, do której art. 385¹ § 1 zdanie pierwsze k.c. wprost się nie odnosi (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Sankcje będące konsekwencją abuzywności postanowień umownych działają ze skutkiem *ex tunc*, co oznacza, że zdarzenia o charakterze następczym w stosunku do daty zawarcia umowy zawierającej klauzule abuzywne pozostają bez znaczenia dla takiego charakteru tych postanowień umownych.

Z tych względów Sąd Najwyższy, uznając, że skarga kasacyjna nie została oparta na usprawiedliwionych podstawach, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Grzegorz Misiurek Marta Romańska Dariusz Zawistowski

(A.T.)

r.g.